

- העותרים: 1. האגודה לזכויות האזרח בישראל
2. המרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת גן
3. רופאים לזכויות אדם
כולם ע"י ב"כ עוה"ד אן סוציו ו/או עודד פלר ואח'

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
רח' נחלת בנימין 75, תל אביב 65154
טלפון: 03-5608185, פקס: 03-5608165, דוא"ל: anne@acri.org.il

וכן ע"י עו"ד סיגל שהב
מהקליניקות לזכויות אדם במרכז האקדמי למשפט ולעסקים

- נ ג ד -

- המשיבים: 1. השר לביטחון פנים
2. נציב בתי הסוהר
3. שרת המשפטים

ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
רח' צלאח א-דין 29, ירושלים
טלפון: 02-6466588, פקס: 02-6467011

תגובה מטעם העותרים

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 19.3.2018, מתכבדים העותרים להגיש את תגובתם להודעת העדכון מטעם המשיבים מיום 29.3.2018.

1. בהחלטתו מיום 19.3.2018 קבע בית המשפט הנכבד, כי המשיבים יגישו "תוכנית מפורטת ולוחות זמנים צפופים לעמידה בפעימה הראשונה שנקבעה בפסק הדין". למרבה הצער, התוכנית שהגישו המשיבים אינה מפורטת, לוחות הזמנים אינם צפופים והיא אפילו אינה נותנת מענה מלא לכלל האסירים והעצורים.

2. בטרם נפרט את הטענות ביחס לתוכנית שמציגים המשיבים בהודעתם, נדגיש כי מאז מועד פסק הדין לפני עשרה חודשים לא ביצעו המשיבים ולו מאמץ מעשי אחד להקל על הצפיפות בבתי הסוהר ואף אסיר או עצור לא זכה מאז לשטח מחיה גדול יותר. לצד המאמצים שמשקיעים המשיבים מאז מתן פסק הדין בדיונים לצורך הבקשה לדחיית מועד ביצוע פסק הדין, ראוי היה כי ינקטו במקביל צעדים מעשיים לריווח התאים. משכך אין זה מפתיע, שהמשיבים נמנעים מלציין מהו שטח המחיה כיום וגם בקשות העותרים לקבל נתונים אלה נדחו.

פניות העותרים מיום 6.11.17 ומיום 5.3.18 והתשובות מיום 11.12.17 ומיום 29.3.18 מצ"ב כנספח 1.

א. תכנית הפעימה הראשונה

3. להלן פירוט הצעות המשיבים המפורטות בהודעתם:

מקומות כליאה	תנאים	מועד	צעדים
600	ייבוא האוהלים, בינוי תשתית, הקמה	סוף אוקטובר 2018	7 אגפי אוהלים ארעיים לאסירים ביטחוניים (קציעות ומגידו)
800	מכרז, ייצור המבנים על ידי הספק, הקמה	סוף אפריל 2019	5 אגפים קבועים לאסירים ביטחוניים (קציעות ועופר)
280		ינואר 2019	שיפוץ 5 אגפים לאסירים פליליים (השרון, דקל, ניצן, אוהלי קינדר)
950-1000	חקיקת הוראת שעה	סוף נובמבר 2018	שחרור מנהלי מוגדל
2630			סה"כ

4. ראשית, לוח הזמנים שמציגים המשיבים בהודעתם אינו סביר. פסק הדין הורה למשיבים להבטיח שטח מחיה של 3 מ"ר לכל אסיר ועצור בתוך 9 חודשים. תקופה זו הסתיימה לפני חודש וקצת, לאחר שדבר לא נעשה בפועל כדי להתקרב לשטח מינימאלי זה, מבקשים המשיבים ארכה של 13 חודשים לפחות. משמעות הדבר, כי במקום לממש את הפעימה הראשונה בתוך 9 חודשים ממועד פסק הדין היא אולי תמומש בתוך 22 חודשים.

5. ראוי להזכיר, כי המשיבים לא "גילו" לפתע כעת שקיים מחסור של כ-2,800 מקומות כליאה לצורך עמידה בשטח מחיה של 3 מ"ר כפי שניתן אולי להסיק מהודעתם (סעיפים 4 ו-8 להודעה). מידע זה מצוי בידי המשיבים זה למעלה מחמש שנים, למעשה עוד קודם להגשת העתירה, בלי שנעשה דבר כדי לשפר את המצב: "להערכת הגורמים המקצועיים בשב"ס, על מנת לעמוד בדרישתכם (פעולה מיידית להבטחת שטח מחיה מינימלי של 3 מ' לכל אסיר), יש צורך לבטל כ-2,600 מקומות כליאה בבתי הסוהר" (ר' תשובת שב"ס מיום 1.11.2012 למכתב מיצוי ההליכים מטעם העותרים (נספח ע/18 לעתירה)).

6. שנית, למרות הצורך למצוא פתרונות מהירים שהוצאתם לפועל אינה כרוכה בתהליכים מורכבים ובלתי צפויים, בחרו המשיבים דווקא בצעדים שמותאמים להליכים ארוכי טווח הכוללים בינוי וחקיקה, אשר מועד מימושם אינו וודאי. בדיון שנערך ביום 19.3.18 הדגיש בית המשפט הנכבד, כי צעדים למימוש פסק הדין שתלויים בחקיקה הינם בעיתיים משום שלא ניתן להתחייב לגביהם ללוח זמנים ברור. ביטוי לכך ניתן גם בהחלטת בית המשפט: "ההגעה ליעד הפעימה הראשונה, לא תותנה, בהכרח, במימוש החקיקה הנ"ל".

7. למרות דברים ברורים אלה, הצעד המרכזי בתוכנית שמציגים המשיבים תלוי בתיקון פקודת בתי הסוהר לצורך הרחבת מנגנון השחרור המנהלי. הערכת המשיבים כי עד לסוף נובמבר 2018 צפויים להתפנות כ-1000 מקומות בזכות הגדלת השחרור המנהלי משוללת יסוד. לוח זמנים זה מותנה ב"הנחה שחקיקת החוק תושלם במהירות" (סעיף 20א). ליתר דיוק, ככל שהליך החקיקה לא יסתיים בתוך כ-5 שבועות מהיום, לא יצליחו המשיבים לעמוד בלוח הזמנים המוצהר. על פי הערכות המשיבים, 1000 מקומות כליאה יתפנו בתוך כ-27 שבועות ממועד יישום מנגנון השחרור המנהלי המורחב, "קרי עד חודש נובמבר 2018" (סעיף 21 להודעה). לפי חישוב זה, יש להתחיל ביישום השחרור המנהלי בעוד 5 שבועות לכל היותר כדי לעמוד ביעד של נובמבר 2018.

8. כבר היום ברור שתיקוני חקיקה שהמשיבים הכריזו עליהם לפני זמן רב ושראו היה שיישמו כבר לפני חודשים עדיין לא קודמו. כך לגבי הצעת החוק להארכת תקופת עבודות השירות משישה לתשעה חודשים (הצעת חוק העונשין (נשיאת מאסר בעבודות שירות-הוראת שעה), התשע"ז-2016), אשר עברה בקריאה ראשונה כבר בנובמבר 2016 ומאז לא חלה כל התקדמות בתהליך החקיקה שלה.
9. גם צעדי הבינוי שנועדו להביא להקמה של 12 אגפים חדשים לאסירים ביטחוניים תלויים באינספור תהליכים שעשויים להתעכב ובכלל זה הליכי מכרז, ייבוא אוהלים מחו"ל, ייצור אגפי בטון, בניית תשתיות וחיבור לתשתיות (סעיף 20 להודעה). לחוסר הוודאות באשר למועד יישום צעדים אלה מצטרף גם המכשול התקציבי שכן היישום מותנה "בכפוף לאישור השינויים התקציביים הנדרשים על ידי ועדת הכספים של הכנסת שיועברו על-ידי משרד האוצר" (סעיף 25 להודעה).
10. שלישית, התוכנית שמציגים המשיבים אינה נותנה מענה מלא לכלל הכלואים המוחזקים בשטח של פחות מ- 3 מ"ר. לא זו בלבד שהמשיבים מבקשים דחיה של למעלה משנה לצורך עמידה בפעימה הראשונה, אלא שאין בהודעת המשיבים אפילו התחייבות למועד סופי שבו יעמדו ביעד זה. מהודעת המשיבים עולה כי גם לאחר מימוש מלא של כלל הפתרונות שגובשו על ידם יותר עדיין מחסור של 220 מקומות כליאה שלגביהם אין מענה: "אשר למועד השלמת מקומות הכליאה והמעצר החסרים, הרי שישנו קושי מובנה בהצבעה על תאריך קונקרטי" (סעיף 22 להודעה).
11. חמור במיוחד חוסר המענה לאוכלוסיית העצורים. המשיבים מציינים כי 670 מקומות כליאה חסרים עבור עצורים פליליים (סעיף 9 להודעה). העובדה כי מספר המקומות החסרים לאוכלוסיית העצורים זהה למספר המקומות החסרים לאסירים הפליליים, למרות שמספרם של האסירים כפול, מלמדת על הצפיפות המחפירה בה נתונים עצורים בישראל. יוזכר, כי כבר בשנת 1997 אומצו התקנות אשר קבעו כי יש להבטיח לכל עצור 4.5 מ"ר (וב-2010 אומצו תקנות זהות לגבי אסירים). למרות זאת, השטח הממוצע לעצורים עומד על 2.45 מ"ר בלבד (ללא שטח השירותים והמקלחת) והוא נמוך משמעותית מהשטח הממוצע של אסירים (ר' מרכז המחקר והמידע של הכנסת, תנאי המעצר בישראל, 24.2.14).
12. למרות זאת, רובם ככולם של הפתרונות המוצעים על ידי המשיבים אינו נוגע לאוכלוסיית העצורים (שחרור מנהלי ובינוי אגפים לאסירים ביטחוניים). הפחתת מספר המעצרים ושימוש בחלופות למעצר היא דרך פעולה מרכזית שהמשיבים נמנעו לחלוטין מלאמץ, וזאת אף שביטחון המשפט הנכבד התייחס מפורשות לדרך פעולה אפשרית זו בפסק דינו ולעליה המדאיגה בהיקף המעצרים: "הטמעת מסר המחוקק לפיו מעצר הוא המוצא האחרון בשרשרת האפשרויות העומדות לרשות מערכת האכיפה, יכולה לסייע בהקטנת מספר העצורים ובהגדלת מרחב המחיה הנותר לאלה שאין מנוס אלא לעצורם." (פסקה קכה).
13. יש לזכור, כי היקף המעצרים אינו גזירת גורל אלא הוא תוצר של החלטות מנהליות ומדיניות של המשטרה והתביעה הנתונות לשינויים ואינן כרוכות בשינויי חקיקה. כך, לדוגמה, ניתן היה להורות על שינוי במדיניות הבקשות למעצר, להגביל את כמות העררים המוגשים על מעצרי ימים ומעצרים עד תום ההליכים.
14. נזכיר, כי בעשור האחרון חלה עליה של 30% במספר המעצרים הכולל (60,805 מעצרים בשנת 2016 לעומת 45,884 בשנת 2006) ועליה של למעלה מ-100% במספר המעצרים עד תום ההליכים (12,716 מעצרים עד תום ההליכים בשנת 2016 לעומת 5,715 בשנת 2006). כל זאת, כאשר במקביל חלה ירידה של

40% במספר כתבי האישום שהוגשו (בשנת 2016 הוגשו 45,434 כתבי אישום לעומת 79,571 כתבי אישום בשנת 2006) (ר' משטרת ישראל, **השנתון הסטטיסטי 2015**, עמ' 22 (מאי 2016); משטרת ישראל, **השנתון הסטטיסטי 2016**, עמ' 21 (יוני 2017)).

15. בהקשר זה ראוי להביא את דבריה של הנציבה רג"ד עופרה קלינגר בראיון עמה שפורסם ביום 2.4.18:

"יש אסירים שנאלצים לחיות בשטח של 2.5 מ"ר. הכרחי להגדיל את השטח של תאי המאסר, וזה לא פשוט... אין ספק שצריך להשקיע במבנים חדשים. בד בבד **צריכים לפעול בנוגע לפיקוח על מעצרים. הצפיפות בבתי הכלא והמעצר משפיעה על כמות המעצרים שאפשר להכיל. מי שלא מסוכן – שיהיה בבית שלו... היד קלה על הדק המעצרים.** בשנה מבוצעים 52 אלף מעצרים, ומחציתם מסתיימים ללא המשך הליך משפטי. כלומר, משתמשים במעצרים כמטרה... המדיניות של המפכ"ל הקודם היתה הרתעה. כולם היו פושעים, היה צורך בכמה שיותר מעצרים. המפכ"ל הנוכחי מגיע מגישה קצת אחרת, ועדיין **נושא המעצרים לא השתנה.**" (נעם ברקן "סוהרת מספר 1" 7 ימים, **ידיעות אחרונות**, 2.4.18).

16. הפתרון היחיד שנוגע לאוכלוסיית העצורים, הניסיון להגביר את השימוש באזיקים אלקטרוניים, ממחיש דווקא את חוסר המעש של המשיבים ביחס לעצורים. מזה מספר שנים שקיימת מכסה בלתי מנוצלת של מאות אזיקים אלקטרוניים המיועדים לעצורים (כ-300 אזיקים בלתי מנוצלים). המענה האמורפי של "הגברת המודעות לשימוש באיזוק אלקטרוני" (סעיף 6 להודעה) אינו מספק וספק אם ישפיע.

17. לעניין הפתרונות הנוספים שנדרשו המשיבים לשקול, טוענים המשיבים כי "אלו נמצאו בסופו של יום כבלתי ישימים" ללא פירוט או הסבר מספקים (סעיפים 29-26). כך, לדוגמה, לעניין השימוש במתקן סהרונים אשר ברובו אינו מאוכלס כיום, טוענים המשיבים כי חלופה זו נמצאה בלתי ישימה, בין היתר, בשל היעדר יכולתו של שב"ס להעניק במתקן שירותי חנוך, תעסוקה והכשרה מקצועית. אלא שמתקן סהרונים, אשר הוקם מלכתחילה ללא תכנית וללא היתרי בניה ורק בהמשך כדי להכשירו הוחלה עליו תמ"א 46, תוכנן כך שיספק את מלוא השירותים הנדרשים. בכתב התשובה שהגישה המדינה לעתירה נגד תיקון מס' 3 לחוק למניעת הסתננות נטען, כי "במתקן מופעלים שירותים טיפוליים ורפואיים... במתקן סהרונים פועל מערך טיפול סוציאלי... באשר למתקן סהרונים, המדינה תציין כי ניתנים במסגרתו שירותי חינוך שונים..." (בג"ץ 7146/12 **אדם נ' הכנסת**, עמ' 28 לכתב התשובה מיום 13.5.13). גם בהוראות תמ"א 46 (מרכז שהייה וטיפול במסתננים) מצוין, כי מתקן סהרונים כולל, בין היתר, עשרות יחידות שנועדו לסדנאות תעסוקה ומבני חינוך (כיתות, מועדון, כיתות מחשב) (ר' תוכנית מתאר ארצית מס' 46, מרכז שהייה וטיפול במסתננים, עמ' 16-12. אושרה בהחלטת ממשלה מס' 4500 מיום 29.3.12).

18. לעניין אפשרות הסבת מתקן "חולות" למתקן כליאה טוענים המשיבים כי הדבר אינו אפשרי משהוא מחייב הליך תכנוני לשינוי ייעוד המתקן והוספת מרכיבי בטחון רבים על מנת להפכו למתקן כליאה המותאם לאסירים. אין ספק כי מתקן "חולות" שונה במהותו ממתקן כליאה רגיל והוא אינו מתאים לאוכלוסיות אסירים רבות ובמיוחד אסירים שמסוכנותם גבוהה וברירתם עלולה לסכן את שלום הציבור. אלא שאסירים רבים אינם מצויים בסטטוס זה, וודאי שכך לגבי אסירים שבכל מקרה זכאים לחופשות או אסירים השפוטים לתקופות קצרות.

ב. מנגנון השחרור המינהלי הייעודי

19. משברור שהתוכנית שמציגים המשיבים אינה מספקת ומועד יישומה אינו וודאי ואינו סביר, **על המשיבים לקדם וליישם בדחיפות את מנגנון השחרור המנהלי הייעודי המוצג בהודעתם**, אף שמהותו ואופן הפעלתו אינם ברורים עדיין. מנגנון מנהלי שיאפשר לווסת את מספר הכלואים כך שבכל רגע נתון יובטח שטח מחיה של 3 מ"ר הוא חיוני וראוי כפתרון דחוף למצוקת הצפיפות וליישום הוראות פסק הדין **הן לגבי הפעימה הראשונה והן לגבי עמידה ביעד הסופי (4.5 מ"ר)**, וזאת עד ליישום הצעדים האחרים שמועד ביצועם אינו וודאי.

20. מהודעת המשיבים עולה, כי בכוונתם להשתמש באותו מנגנון ייעודי "כמוצא אחרון" בלבד רק לאחר ביצועם של הצעדים האחרים המתוכננים על ידם. אלא שבמצב שבו המשיבים מפריס מזה חודש את פסיקת בית המשפט מבלי שבוצע ולו צעד אחד לשיפור מצוקת הצפיפות, פתרונות שהם בגדר "מוצא אחרון" צריכים להיות מיושמים באופן מידי כבר כעת.

21. בהקשר זה יש להזכיר, כי כבר כיום קיימת בידי המשיבים האפשרות להפחית באופן מידי את אוכלוסיית האסירים על ידי **עיכוב ביצוע מאסרים** באמצעות שימוש בסעיף 87 לחוק העונשין וללא כל צורך בחקיקה נוספת. כל שנדרש הוא החלטה מנהלית שמנחה את התובעים להגיש בקשות לעיכוב ביצוע במקרים מתאימים ובהסכמת שני הצדדים. יודגש, כי מנגנון זה רלוונטי הן לנאשמים שטרם החלו בביצוע מאסרם והן לכאלה שכבר מרצים את מאסרם. השימוש במנגנון זה אינו רק אמצעי להפחתת הצפיפות במתקני הכליאה אלא שהוא גם משרת את האיזון הראוי בין האינטרס הציבורי לבין זכותו של אדם ששלילת חירותו לא תיעשה בתנאים הפוגעים בכבודו.

22. החזקת אסיר בתנאי צפיפות קשים מנשוא ובלתי חוקתיים הופכת את עוצמת הפגיעה בחירותו לכוז שעולה על הנדרש. שלילת החירות של אדם אינה מסתיימת במועד שבו החליט בית המשפט על כליאתו, אלא היא מתרחשת בין כותלי הכלא או בית המעצר בכל רגע ורגע: "בבואנו לבחון את עוצמת הפגיעה בזכות לחירות אישית הכרוכה במאסרו של אדם מאחורי סורג ובריה עלינו להתחשב לא רק בעצם שלילת חירותו האישית של אותו אדם לתקופה מסוימת, אלא גם **לאופן שבו נשללת החירות**... באופן בו נעשית הפגיעה בזכות החוקתית, בטיב הפגיעה ובעוצמתה יש מטבע הדברים כדי להשפיע על בחינת חוקתיות הפגיעה במשקפי פסקת ההגבלה" (בג"צ 2605/05 **המרכז האקדמי למשפט ולעסקים נ' שר האוצר**, פסקה 30 לפסק דינה של הנשיאה ביניש (19.11.2009) (ההדגשה הוספה)). כך גם נקבע בהנחיה שפרסמה לאחרונה הסנגוריה הציבורית בעקבות אי העמידה של המשיבים בהוראות פסק הדין: "במצב הדברים הנכחי, ספק אם ניתן עוד להורות על מאסרו או מעצרו של אדם, מבלי שניתנת התחייבות של המדינה כי יוחזק בתנאים המקיימים את הנדרש על פי פסק הדין".

העתק מכתב הסנגוריה הציבורית לכלל הסנגורים בעניין השפעת פסיקת בג"ץ בעניין מרחב מחייה מינימאלי מיום 26.3.18, מצ"ב **כנספח 2**.

23. **ככל שהליך חקיקתו של המנגנון הייעודי לא יסתיים בתוך זמן קצר והפתרונות האחרים לא יספקו מענה בתוך חודשים ספורים, על המשיבים להיערך לשימוש בהליך של עיכוב ביצוע מאסרים.**

ג. פתרון האוהלים

24. אחד המרכיבים המרכזיים בתוכנית המוצעת על ידי המשיבים הוא הקמה של 7 אגפים ארעיים של אוהלים ל-600 אסירים ביטחוניים. לא מדובר בפתרון זמני של חודשים ספורים אלא "עד שתושלם התוכנית המקורית שאושרה בממשלה ביום 18.2.25" (סעיף 11(ג) להודעה), משמע לפחות **עד לשנת 2027**. פתרון זה הוא בבחינת **תיקון עוול בעוול**.
25. העברתם של 600 אסירים ביטחוניים לאוהלים שרובם (ששה מתוך שבעת האגפים) יוקמו בבית סוהר קציעות שבנגב מהווה פגיעה דרמטית בתנאי הכליאה שלהם. תכלית פסק הדין היתה לשפר את תנאי המחיה של הכלואים ועל כן פתרון שתוצאתו הפוכה אינו סביר.
26. בעבר נהג שב"ס לשכן אסירים ביטחוניים וכן מבקשי מקלט באוהלים. פתרון זה אומץ גם בשנת 2008 במתקן סהרונים כאשר שב"ס נדרש לענות על הצורך הדחוף בכליאת אלפי מבקשי מקלט. אלא שבעשור האחרון **בוטלו כמעט לחלוטין** אגפי האוהלים ונראה היה שצורת כליאה בלתי הולמת זו עברה מן העולם.
27. כך תיאר שב"ס את סגירת אגפי האוהלים: "שב"ס ניצל את הירידה במספר הביטחוניים לסגירת כ-1000 **מקומות לא ראויים, מהם כ-800 באגפי אוהלים בקציעות** ו-200 במבני טיגרט מימי המנדט". גם "בבית סוהר עופר נסגרו כל 900 מקומות הכליאה באוהלים ונבנו במקומם 720 מקומות כליאה במבנים קשיחים" (ר' שב"ס, ענף תכנון אסטרטגי, **מצגת תנאי מחיית אסירים- שיפוץ אגפים ושטח מחייה**, יוני 2010 (צורף כנספח ע/2 לעתירה)).
28. בתקופה שבה הוחזקו אסירים ומבקשי מקלט באוהלים הועלו טענות קשות על התנאים הפיזיים הקשים השוררים באגפים אלה. אוהלים פגיעים הרבה יותר מאשר מבני קבע לתנאי מזג האוויר הקיצוניים השוררים באיזור הנגב בהעדר בידוד מספק והם גם חשופים לחדירה של מזיקים, חול וגשמים. בבג"ץ 212/08 **מוקד סיוע לעובדים זרים נ' שירות בתי הסוהר** (פסק דין מיום 6.2.08) עתרו ארגוני זכויות אדם נגד החזקת מבקשי מקלט באוהלים בבית הסוהר סהרונים, שהוקם בצמוד לבית הסוהר קציעות. נטען בעניין זה, כי האוהלים חשופים לפגעי מזג האוויר, לא ניתן לחממם באופן מספק והצפיפות בהם רבה. בית המשפט קבע שמדובר בבעיה הומניטרית חשובה וקשה, אולם נמנע מלהתערב באותה עת נוכח היותה של תופעת מבקשי המקלט חדשה ומצריכה התארגנות, והתחייבות המשיבים לפתור את הבעיות. בית המשפט האיץ במשיבים לפעול בדחיפות לשם כך, והוסיף וקבע שככל שהבעיות לא תיפתרנה שערי בית המשפט פתוחים. אגפי האוהלים בסהרונים נסגרו לימים, ואינם בשימוש עוד בשנים האחרונות.
29. החזקת 600 אסירים ביטחוניים, כרבע מכלל אוכלוסיית האסירים הביטחוניים, באוהלים משקפת **פגיעה בלתי מידתית בזכויותיהם**. זאת ועוד, בעוד האסירים הפליליים יזכו לשדרוג בתנאי הכליאה שלהם, חלק גדול מהאסירים הביטחוניים, והם בלבד, יזכו לתנאי כליאה מסוג ב' שצפויים להחמיר באופן מובהק את תנאי חייהם. אין כל הבחנה רלוונטית בין אסירים ביטחוניים לבין אסירים פליליים שיכולה להצדיק את הפער הזה.

30. החזקת אסירים במבנים ארעיים כגון אוהלים נחשבת במשפט הבינלאומי כהפרה של הסטנדרטים המינימאליים שיש לספק לאסירים. בהתאם ל"כללי מנדלה"¹, הקובעים את הסטנדרטים המינימאליים לטיפול באסירים שאומצו על ידי העצרת הכללית של האו"ם, השימוש באוהלים אינו עונה על התנאים הדרושים להבטחת תנאים מינימאליים לאסירים. כללי מנדלה מתייחסים באופן מפורש למצב זהה לזה שבענייננו, קרי פתרונות זמניים לאכלוס אסירים בזמן תכנון והקמה של מתקנים קבועים, וקובעים כי אוהלים אינם פתרון מתקבל על הדעת משום שהם לא מבטחים את ההגנות הבסיסיות לאסירים.²

ד. בטרם חתימה – אודות הצפיפות באגפי החקירות של השב"כ

31. טרם סיום נתייחס ל"שגגה" שאיתרו המשיבים לגבי אגפי החקירה של השב"כ, שלא נכללו בתכנית שהוצגה עד כה (סעיף 31 להודעה). פסק הדין קבע באופן הברור ביותר, כי כלל האסירים והעצורים ללא יוצא מן הכלל זכאים לשטח מחיה מינימאלי שיבטיח את הזכות לקיום מינימלי בכבוד במובנה הבסיסי ביותר. מדובר בסטנדרט מינימאלי ש"צריך להיות אוניברסלי" (סעיף קיט לפסק הדין). מטבע הדברים אוכלוסיות שונות במתקני הכליאה הן בעלות צרכים ייחודיים שונים. כפי שלא יעלה על הדעת לטעון כי אסירים חולים, נכים או קטינים הם בעלי צרכים מיוחדים שמצדיקים את החרגתם מהחובה להבטיח להם שטח מחיה מינימאלי בתא בתוך פרק הזמן שפסק בג"ץ, כך אין מקום לאבחן את העצורים בעבירות ביטחון, שגם הם זכאים ככל יתר האסירים והעצורים לשטח מחיה מינימאלי שיבטיח את קיומם בכבוד.

32. למעלה מן הצורך נציין, כי עמדתה העקבית של המדינה בעניין אגפי המעצר שבהם מתנהלות חקירות שב"כ היא כי "האחריות על תנאי כליאתם של עצורים במתקן מוטלת על שירות בתי הסוהר" (בג"ץ 7984/14 המוקד להגנת הפרט נ' שירות בתי הסוהר (הודעה מיום 3.12.2014)). דווקא מתקני הכליאה של העצורים הביטחוניים, המובילים בראש רשימת מתקני הכליאה הצפופים ביותר (קישון - 2.5 מ"ר בממוצע; שיקמה - 2.6 מ"ר בממוצע; מגרש הרוסים בירושלים - 2.9 מ"ר בממוצע) צריכים לעמוד בראש סדר העדיפויות של המשיבים בבואם להבטיח את הסטנדרט המינימאלי שקבע בית המשפט (ר' תשובת שב"ס מיום 6.9.2012 לבקשת חופש מידע, צורף כנספח ע/1 לעתירה).

33. העותרים מתנגדים בתוקף לקיומו של דיון חסוי ולמסירת הודעת עדכון בעניין זה בתוך 60 יום כמבוקש על ידי המשיבים. משהמשיבים כלל עוד לא החלו בנקיטה בצעדים קונקרטיים לגבי אף אחת מהאוכלוסיות האחרות בבתי הסוהר, אין כל משמעות לעובדה כי רק עתה אותרה "התקלה" בעניינם של עצורים אלה.

¹ [The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners](#) (the Nelson Mandela Rules), 17.12.2015.

² United Nations Office for Project Services (UNOPS), [Technical and Operational Considerations based on the Nelson Mandela Rules](#), p. 46 (2016).

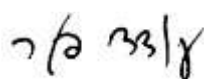
34. העותרים יבקשו כי בית המשפט יורה למשיבים להבטיח בתוך 3 חודשים לכל היותר שטח מחיה של 3 מ"ר לכל אסיר ועצור. יש בידי המשיבים לעמוד ביעד זה באמצעות חקיקה דחופה של המנגנון המנהלי הייעודי המוצע על ידם לוויסות מספר האסירים כך שבכל רגע נתון יובטח שטח מינימאלי של 3 מ"ר וזאת במקביל לקידום הפתרונות האחרים המוצעים על ידם שמועד ביצועם רחוק ולא וודאי. כמו כן, יש בידי המשיבים אפשרות לנקוט בפתרונות נוספים שאינם מחייבים חקיקה או בינוי ובכלל זה שינוי מדיניות המעצרים ועיכוב ביצוע מאסרים.

35. באשר ליעד הסופי שנקבע בפסק הדין, "שטח המחיה המזערי לכל אסיר ועצור יועמד על 4 מ"ר" (סעיף קכג לפסק הדין), עמדת העותרים היא, כי על המשיבים להתחיל כבר כעת בביצוע הדרגתי של פעולות למימוש יעד זה. למשיבים נותרו שישה חודשים להבטחת שטח מחיה של 4 מ"ר (לא כולל שירותים ומקלחת) בהתאם למועד שנקבע בפסק הדין ואין לאפשר שוב מצב שבו המשיבים ממתנינים עד למועד היישום בדצמבר 2018 ללא כל פעולה מעשית.

10 באפריל 2018

ד"ר סיגל שהב, עו"ד

עודד פלר, עו"ד

אן סוצ'ין, עו"ד

ב"כ העותרים